

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOOLD

Er prostar musikalske? / Perfektum eller presens i dåpsliturgien? / Gnostisismen og spørsmålet om skapelsens godhet / Fra bokfronten / Fra bispedømmerådene og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

3. søndag etter pinse - Thomas Berbom

4. søndag etter pinse - Sjur Isaksen

5. søndag etter pinse - Ernst-Modest Herdieckerhof

jazzgruppa er ein langt meir fruktbar metafor for god organisering og leiing enn symfoniorkesteret

Er prostar musikalske?

Norske prestar vert i minkande grad utsett for regelstyring, men skal til gjengjeld leiast meir. Samstundes som dei i kraft av sin ordinasjon har stor grad av sjølvstendig ansvar og fridom,

innramma av høgtidelege lovnader om truskap mot skrift og vedkjenning, er arbeidsgjevaren med sin styringsrett gjennom "den nye presten" komen presten tettare inn på livet.

Prosten leier prestetenesta i prostiet, og har store utfordringar i ein krevjande overgangs-fase mellom detaljstyring og målstyring.

Landets prostar vart under prostekonferansen i Stavanger nyleg utfordra til å lære av jazzen, når dei no skal freiste å tenkje klokt om sitt leiarskap. Professor Otto Ottesen hevda med truverd og personleg erfaringstyngde at jazzgruppa er ein langt meir fruktbar metafor for god organisering og leiing enn symfoniorkesteret, som lenge var førebiletet. Med illustrerende eksempel av levande musikk understreka han korleis leiing dreiar seg om å improvisere innanfor ei ramme, og utvikle evna til å lytte til medspelarane og våge å eksperimentere og gjere det uventa og overraskande - utan lammande angst for å gjere feil.

Ein god leiar oppfattar den gruppa han skal leie som kompetente medarbeidarar, der alle deltek og kan leie - spele solo - skiftevis. Ottesen påstod at 95 % av vårt arbeid som leiarar nettopp handlar om å improvisere. Ein leiar som adopterer jazzgruppmetaforen vil satse på å utvikle rommelege og kvalitative verdiar og vere meir oppteken av å kjenne rammene her-og-no enn å prøve å spå om der-og-då. Han vil gjerne la dei andre få handle i staden for å tvinge dei til å vente på instruks, og vil føre dialog og prioritere samhandling framfor styring, vil bruke eigen og andre sin intuisjon i staden for den rasjonelle analysen, og vere oppteken av å dyrke mangfaldet i staden for harmonien.

Ein klok prost må respektere at også soknepresten i kraft av tenesteordninga har eit leiaransvar i det eller dei sokna han/ho har som sitt særskilde arbeidsområde, med ei oppmoding til å planlegge og gjennomføre kyrkjelydsbyggjande arbeid på tenestestaden. Det inneber å lytte seg godt inn på den einskilde presten sin livs- og arbeidssituasjon, og eit fornuftig arbeid med organisering av tenesta i prostiet, basert på ei forståing av grensene for arbeidsplikta. Med den nye "vikaravtalen" ("Særavtale om honorarsatser for enkelttjenester og om særskilt godtgjøring i eget tjenestedistrikt", gjeldande frå 1. mars i år) er det avgjerande å finne semje lokalt om kva arbeidsplan som gjeld og når normalarbeidstida er oppfylt.

Pålagt meirarbeid ut over dette er prosten no gitt heimel for å kunne kompensere og har dermed fått ein viktig reiskap for leiing av prestetenesta. Reint prinsipielt vil mange meine at avtalen kverlar på usikker grunn, og at verknadstida er avgrensa fram til nyttår, er eit uttrykk for at ein kjenner seg usikker på korleis dette vil slå ut i praksis.

Men det er ikkje berre i leiinga av prestetenesta prostar treng musikalitet. Ifylgje tenesteordninga har han/ho ei eksplisitt forpliktning til å arbeide etter mål og strategiar vedteke på demokratisk grunnlag i dei kyrkjelege råda. Ein tilsvarande vilje til lojalitet er føresett

hos einkvar prest. Samstundes kan ein ofte kjenne seg usikker på kvar grensa går mellom fagleg sjølvstende og lojaliteten til rådsorgana sitt styringsansvar.

Einkvar prest og prost kan, i lag med kyrkjeverje og fellesrådsleiar, underskrive på kor vanskeleg det er å orientere seg i dette terrenget. At Presteforeininga i haust valde å trekke seg frå utvalsarbeidet om framtidig organisering av arbeidsgjevaransvaret i Den norske kyrkja (FOA), understrekar kor vanskeleg det er å finne sameinande løysingar på dette området. Utvalsfleirtalet meiner at å oppnå ei enkel og oversiktleg organisering av arbeidsgjevaransvaret føreset éin arbeidsgjevar i staden for to. Slik kan ein få ei klarare fordeling av roller og ansvarsforhold, tydelegare og meir heilskapleg orientert leiing og raskare og betre handtering av konflikter. På si side viser Presteforeininga i si grunngeving for å trekkje seg til ei djuptgåande og grunnleggjande usemje mellom KA og PF i synet på tilhøvet mellom embete og råd. Denne usemja får ifylgje sentralstyrevedtaket konsekvensar for dei ulike modellane og vurderingane av den juss som bør gjelde for kyrkja.

Etter at utvalet la fram si utgreiing er ei førebels utgåve av Stortingsmelding nr 17 (2007-2008) om Staten og Den norske kyrkja komen, og i kompromissavtalen som gjeld dei næraste åra er det semje om at staten framleis skal ivareta arbeidsgjevaransvaret for biskopar, prostar og prestar. Store og raske endringar i organiseringa av arbeidsgjevaransvaret kan vi altså ikkje forvente. Imidlertid er signala frå

med den nye vikaravtalen har prosten fått ein viktig reiskap for leiing av prestetenesta

departementet at det ikkje med denne avtalen er sett bom for forsøksverksemd.

Uansett korleis den nye kyrkjelova endar opp med å regulere desse tilhøva vil det i ventetida vere avgjerande at vi på alle plan prioriterer å dyrke fram den gode musikken, med stor vilje

til å lytte og improvisere og med gjensidig respekt elske fram mangfaldet.

JAN OTTO MYRSETH
jom@ringerike.kirken.no

Perfektum eller presens i dåpsliturgien?

AV SVEIN OLAF THORBjørnsen

Dåpsliturgien er under debatt. I denne sammenheng skal jeg ikke ta opp spørsmålet om kjønnsinkluderende språk, men ta opp en annen problemstilling som også går inn til kjernen i forståelsen av dåpen i en luthersk sammenheng. Saken gjelder tilsigelsesordene etter at dåpen er gjennomført. Her heter det i liturgien fra 1978:

Den allmechtige Gud har nå gitt deg sin Hellige Ånd, gjort deg til sitt barn og tatt deg inn i sin troende menighet. Han styrke deg med sin nåde til det evige liv. Fred være med deg!

I forslaget til ny dåpsliturgi heter det på det samme punktet:

Den allmechtige Gud har nå gitt deg sin Hellige Ånd, født deg på ny, og tatt deg inn i sin kirke. Fred være med deg.

Problemstillingen jeg vil ta opp, gjelder det andre leddet i den eksisterende liturgi. På dette punktet har enkelte prester begynt å bruke følgende formulering: "Du er Guds barn".

Dette reiser et problem som i realiteten er todelt. Det har en formell side og en teologisk. Jeg starter med den teologiske.

a) Teologiske aspekter

Liturgien er viktig i en kirke, blant annet fordi den avspeiler hvilken teologi som finnes i denne kirken. Det gjelder generelt og det gjelder spesielt på de punkter der det er stor konfesjonell forskjell. Dette gjelder særlig i spørsmålet om sakramenter. En forandring i dåpsliturgien er det derfor ekstra grunn til å rette oppmerksomheten mot.

Både den vedtatte og forslaget til ny liturgi fastholder at formuleringen i andre setningsleddet er perfektum og ikke presens: "[har] gjort deg til sitt barn" og "[har] født deg på ny". Dette korresponderer med det lille ordet "nå" i første setningsleddet. Poenget synes klart. Det er i dåpen at barnet blir et Guds barn eller født på ny. Slik sett korresponderer dette med den lutherske lære slik denne på dette punkt kommer til uttrykk i Den augsburgske konfesjon, art. 2, art. 5 og art. 9 og i avsnittet om dåpen i Luthers lille katekisme.

Jeg har ikke noe sted sett en teologisk begrunnelse for forslaget til nyformulering på dette punkt. En velvillig tolkning av formu-

leringen kan se den i sammenheng med "nå" i første setningsledd: Du har nå (i det som nettopp har skjedd) fått den hellige Ånd. Da kan det sies at du er et Guds barn.

En mindre velvillig tolkning, men kanskje mer realistisk, særlig om en tenker på hva som oppfattes av tilhørerne og hva det erstatter, er denne: Du er ikke blitt et Guds barn i denne handling. I realiteten er du og har alltid vært et Guds barn. Ved en slik tolkning aktualiseres hele den kontroversteologiske tradisjon knyttet til dåpen. En slik formulering ligger tett opp til klassisk baptistisk dåpsteologi. Dåpen er en bekreftelse på noe som allerede eksisterer, og en slags bekjennelse til dette. Den som døpes, er et Guds barn allerede. Både det forhold at dette foregår i en luthersk kontekst, og at det dreier seg om spedbarnsdåp, gjør imidlertid denne forbindelsen problematisk og mindre sannsynlig. Både baptistenes trosforståelse, deres antropologi og deres syn på forholdet mellom den første og andre Adam tilsier at dette vanskelig kan dreie seg om en baptistisk forståelse i tradisjonell utgave. Hva er det da for slags teologi som motiverer en slik endring?

I utgangspunktet kunne en tenke seg at det kunne la seg forene med en radikal folkekirketeologi der mennesker tenkes å tilhøre en kirke i kraft av at de tilhører en nasjon eller en folkegruppe. Da blir ikke dåpen som en start på livet i kirken så viktig. Den som døpes, er et Guds barn og har vært det helt fra vedkommende ble født.

I en norsk kontekst er imidlertid ikke dette så sannsynlig. Den folkekirketenkning som særlig er eksponert her (for eksempel hos Knut Lundby og Sevat Lappegard), synes å tenke at dåpen nettopp er et slikt startpunkt for livet som kristen. Da blir et menneske et Guds barn. Formuleringen, både i den eksisterende liturgi og i forslaget, skulle være de formuleringer som best gav uttrykk for denne realitet.

På denne bakgrunn kan det være grunn til å utfordre dem som har tatt i bruk den alternative formuleringen. Det ville vært tjenlig å få en teologisk begrunnelse for den samtidig som en tok opp og drøftet de avgrensingsproblemer en lett kommer opp i om saken ses i et mer kontroversteologisk perspektiv.

b) Formelle aspekter.

Ifølge vår kirkes ordening er det kirkemøtet som har den liturgiske forvaltningsmyndighet, en delegasjon (gjort i 1990) av en myndighet som ifølge Grunnloven tilligger kongen (Grunnlovens § 16). Kirkemøtet igjen delegerte til Kirkerådet i 1991 å gjøre vedtak i liturgiske forsøksaker. Av del 1 i gudstjenesteboken, punkt C i generalrubrikkene fremgår det også at "biskopen kan i særleige høve samtykke i at hovudgudstjenesta på søndag får ein ordning som avvik frå den som er fastsett". Noe av det samme kommer også frem i §4 i Tjenesteordning for biskoper.

Innimellom de store liturgirevisjonene foregår det mye liturgisk forsøksvirksomhet. Det er både naturlig og tjenlig. Det er imidlertid viktig at denne virksomhet foregår innenfor rammer som er fastlagte, og som er entydige. Det kan forhindre at enkeltprester går sine egne forsøksveier. En litt broket situasjon på dette punktet førte til at Kirkemøtet i 2004 vedtok nye regler for regional godkjenning av liturgiske forsøk (KM10/04, vedtakets punkt III; se <http://www.kirken.no/?event=DoLink&NodeID=22399> (01.04.08)).

Motivasjonen for å ta dette opp var særlig ønsket om at myndigheten for godkjenning av liturgiske forsøk måtte ligge nærmere lokalplanet. En ønsket derfor i den pågående reformperiode (altså tidsbegrenset) å gi biskopene myndighet til å godkjenne liturgiske forsøk i sitt bispedømme. Det kunne stimulere til lokal aktivitet og forsøksvirksomhet på det liturgiske område. Vedtaket innebærer at biskopen får en utstrakt myndighet til å godkjenne liturgiske forsøk. I sine merknader fremholder kirkemøtekomiteen imidlertid at forsøk som er omfattende (i innhold, tid og ikke minst geografisk) blir behandlet i Kirkerådet. Det gjelder for eksempel nasjonale forsøk. I sitt vedtak legger Kirkemøtet til grunn at det må kreves skriftlig søknad, at forsøket er definert tydelig og klart både når det gjelder innhold, begrunnelse og varighet. Biskopen har en rapporteringsplikt til Kirkerådet ang. godkjente forsøk. Kirkerådet skal også være mottager av en skriftlig evalueringsrapport som skal være knyttet til alle forsøk. Kirkemøtet vedtok også, mot Kirkerådets innstilling, at biskopens myndighet på dette felt kunne

delegeres til prostene. I vedtakets del to under dette punkt presiseres det også at biskopen (men ikke prosten) har myndighet til "å godkjenne mindre avvik fra dei gjeldende liturgiske ordningane".

Jeg forutsetter at den nevnte nye formulering i dåpsliturgien er godkjent av biskop/prost og tilfredsstillende de formelle krav som må stilles til slike forsøk. I denne sammenheng er det imidlertid ikke helt lett å vite hvilket dispensasjonsregime den aktuelle formulering sorterer under. Fra en side sett gjelder det avvik fra de gjeldende liturgiske ordningene i og med at den representerer en liten forandring her. Som sådan skulle den etter reglementet godkjennes av biskopen. Fra en annen side sett er det en liturgisk nyskaping, og som sådan er det naturlig at dette må prøves ut som forsøk før det settes mer endelig ut i det kirkelige livet. Som sådan er dette noe som kan godkjennes på biskopens delegasjon til prosten.

Enten formuleringen relaterer seg til den ene eller andre unntaksbestemmelse, er den

aktuelle problemstilling i forhold til dette rimelig klar: Representerer denne formulering et mindre avvik fra de gjeldende liturgiske ordningene og som sådan noe den aktuelle biskop skulle kunne avgjøre? Setningsmessig er det ikke så store forandringen. Den lille teologiske refleksjonen over har vist at det her ikke bare dreier seg om å kommunisere bedre en teologi en er enig om i kirken. I realiteten dreier det seg om noe som *kan* oppfattes som en helt annen måte å tenke om dåpen på enn det som så langt har vært vanlig i en luthersk kirke. Det samme spørsmål kan stilles om en tenker mer formelt: Har eller bør biskop/prost ha myndighet til å avgjøre et slikt liturgisk forsøk, respektive et mindre avvik fra de gjeldende ordninger? Spørsmålet er altså om biskop eller biskop/prost her har gått ut over sitt mandat eller om reglene er så svakt og upresist formulert at en risikerer at regionale godkjenningsprosedyrer for liturgiske forsøk/avvik kan legitimere formuleringer som representerer helt nye teologiske profileringer.

Nyhet fra Luther Forlag

Kr 198,-

Ragnar Evenstad og Kari T. Johnsen (red.)

BESTEFORELDREBOKA til nytte og glede

Boka presenterer forskning, tanker og refleksjoner om besteforeldrerollen, samt gir praktiske tips.

“Vi ønsker særlig å understreke gleden ved å være besteforeldre. Åpningskapitlet slår derfor an en tone av glede og takknemlighet, og vi tror at du som leser boka vil finne igjen denne tonen gjennom hele boka.” (Fra forordet)

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

Gnostisismen og spørsmålet om skapelsens godhet

AV KNUT ALFSVÅG

Erotikk har med fascinasjon overfor det uforståelige å gjøre. Når menn og kvinner er tiltrukket av hverandre, henger det derfor sammen med at de i sin annerledeshet framstår som spennende for hverandre. Den spenningen som slik oppstår, er hverken uinteressant eller tilfeldig; det er den vi skylder vår eksistens både enkeltvis og som fellesskap.

Dersom dette perspektivet ikke er helt irrelevant, er det nærliggende å trekke den konklusjon at når den erotiske tiltrekning primært eller utelukkende er rettet mot eget kjønn, må det være fordi det primært er dette kjønn som framstår som det ukjente og fascinerende. Homofili eller bifili må da på en eller annen måte ha med problematisering av egen kjønnsidentitet å gjøre; en opplever seg selv som en annen enn den en er rent biologisk. Hvilke årsaker dette kan ha, trenger ikke oppta oss her, heller ikke det forhold at det selvsagt er etisk uakseptabelt om dette får negative konsekvenser for status og menneskeverd for de mennesker dette gjelder. Det jeg her er interessert i, er å prøve å få tak i de tankemessige forutsetninger som ligger til grunn for den homofile identitet, og hvordan disse på filosofiske og teologiske premisser må vurderes.

Spørsmålet om forholdet mellom det gitte og det tenkte eller, sagt på en annen måte, forholdet mellom biologisk og fortolket virkelighet er en problemstilling med lang historie. I et filosofisk perspektiv kjenner vi dette ikke minst som modernitetens problemstilling, der målsettingen alltid har vært å frigjøre mennesket fra naturens begrensninger med tankens hjelp. Det har gitt oss en veldig innsikt i, og etter hvert også en vel utviklet evne til å manipulere naturens gitte begrensninger slik at vi kan skape oss en verden i vårt bilde, og det hele blir slik vi tenkte det skulle være. Etter hvert har vi innsett at det er en utvikling som ikke kan fortsette uhindret; naturen er faktisk ikke så ubegrenset formbar som vi lenge trodde den var. Ufortrødent fortsetter likevel mange med å overføre denne teknologiske manipulasjon av det gitte til den menneskelige natur og tenker seg da at seksualiteten ved behov må få utfolde seg helt uavhengig av den naturlige begrensning som ligger i biologisk kjønn. De problemer som naturlig reiser seg i forhold til forplantning, tenkes da løst ved bruk av den avanserte teknologi som nå står til rådighet.

I et teologisk perspektiv er det imidlertid vel så naturlig å vise til oldkirkens møte med gnostisismen som en parallell til den utvikling

vi nå opplever. For gnostisismen, enten vi møter den i den mer rendyrkede form den synes å ha hos Ireneus' og Tertullians motstandere, eller i den noe mer kirkelig temmede utgave hos Origenes, står det fast at naturen, det gitte, det materielle primært er å forstå som problem. Kjennetegnet på det sant menneskelige er derfor at en klarer å heve seg over naturens begrensninger slik at ånden frigjøres til fellesskap med sitt guddommelige opphav. Det skapte framstår som problem; åndelig-gjøring og frigjøring er derfor to sider av samme sak. På disse premisser problematiseres også gjerne den erotiske tiltrekning. Om det skjer i form av askese eller promiskuitet er i denne sammenheng av underordnet betydning; i alle tilfelle er det den biologisk gitte identitet og dens naturlige utfoldelse som problematiseres.

Parallellen til den form for konstruktivismen som i dag ser biologisk kjønn som en uvesentlig tilfeldighet som overvinnes gjennom individets valg av egne identiteter, er iøynefallende. Individualisme er her et nøkkelbegrep, og det forstås i et svært omfattende perspektiv. Det omfatter derfor også retten til, muligens også plikten til, å definere egen identitet på en slik måte at biologisk kjønn oppfattes som en tilfeldig og lite avgjørende faktor ved siden av mange andre. Åndens frigjøring fra det skapte står slik tydelig i sentrum for interessen også her.

Oldkirkens strategi i møtet med gnostisismen var å fokusere på naturens og menneskets gitte skapthet som god. På det punkt var en åpenbart på trygg bibelsk grunn. Allerede Bibelens første, prinsipielle utsagn om mennesket knytter dets identitet på en entydig og positiv måte til biologisk kjønn: "Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, til mann og kvinne skapte han dem" (1 Mos 1,27). Poenget i denne teksten er neppe å fokusere på en spesiell relasjon mellom mennesket som kjønnsvesen og Guds identitet; selv om Bibelen vrimler av kjønnede metaforer for Guds vesen og verk, oppfattes nok Gud som prinsipielt hevet over det skaptes kjønnsdifferensiering. Men for mennesket er det slik at det er som mann og kvinne det settes i sitt gudsforhold. Realisering og utfoldelse av gudsforholdet kan da ikke tenkes ved at en på

gnostisk vis søker ut av sin kjønnsidentitet, men ved at den oppsøkes som stedet for møtet med Gud som skapte oss slik. I et bibelsk perspektiv er biologisk kjønn derfor ikke å forstå som noe tilfeldig eller negativt som skal overvinnes, men som stedet for tilbedelse og etterfølgelse. Det er som menn og kvinner vi kalles til tro og kjærlighet; en problematisering av betydningen av den biologiske kjønnsidentitet kan derfor på bibelske premisser ikke forsvareres.

Vi har i dag både i De norske kirke og i flere andre protestantiske kirker i Vesten den situasjon at den bibelske og oldkirkelige avvisning av gnostisismen fornektes ved at det gis full aksept for å definere og realisere seksualitet uavhengig av biologisk kjønn. Det må ut fra det som her er anført forstås som et så alvorlig brudd med grunnleggende prinsipper for bibelsk virkelighetsforståelse at det neppe er adekvat beskrevet uten bruk av begrepet vranglære, et begrep Bispemøtet også uttrykkelig tok i bruk i denne sammenheng allerede i 1997. Vi er imidlertid enda ikke kommet særlig langt i å gjennomtenke hvordan den uttrykkelige aksept for vranglære i Den norske kirke skal kunne håndteres på en slik måte at skadevirkningene i størst mulig grad skal kunne begrenses. KM-vedtaket fra november 2007 innebærer at også den bibelske lære om skapelsens grunnleggende godhet slik jeg her kort har skissert den, har full kirkelig legitimitet. Hva det konkret innebærer, vet vi imidlertid ikke, og Bispemøtet har med sitt vedtak i mars 2008 når det gjelder spørsmålet om alternativt tilsyn, foreløpig meldt seg ut av debatten.

Så langt finnes det ikke noe annet alternativ enn å prøve å ivareta den kirkelige læreoverlevering ved hjelp av initiativ nedenfra. I det lange løp er det imidlertid en lite tilfredsstillende ordning.

FRA BOKFRONTEN

Una Høydal (red.)

Fann eg dei stigar - Pilegrimsvegen frå Vest-Telemark til Røldal

Ei kulturhistorisk vegbok, 261 sider.

Utgjeve 2007, Styringsgruppa for "Pilegrimen",
v/Vest-Telemark Museum, Eidsborg, 3880 Dalen

Austmannavegen til Røldal

Etter flere jonsokhelger med vandring og midnattsmesse i Røldal, dro jeg med venner til Spania i 2002 for å vandre til Santiago de Compostela. Startpunkt var valgt til Roncesvalles, like over grensen fra Frankrike i Pyreneene. Ved registreringen på herberget fikk vi et skjema å fylle ut; foruten personlige data ble vi spurt om motivasjonen for å vandre: Sportslig - kulturell - eller religiøs? I rimelig god form, klar for flere uker på pilegrimsvei etter en god sommer i norsk natur, første-gangsreisende til Spania og nyfiken mot en ukjent kultur, med mange års prestetjeneste bak meg, var det mulig å svare ja på alle tre spørsmålene. Min opplevelse av pilegrims-vandring er en helhet av kropp, sjel og ånd. Menneskene jeg har møtt på vandringer, landskapene jeg har vandret gjennom i Norge, Sverige, Spania og Italia, med sin kultur og historie, naturen jeg har sanset, løper sammen inn mot de gudstjenestene jeg har deltatt i underveis. Ulike språk, ulike konfesjoner, men et sterkt fellesskap av mennesker som var sammen underveis og raskt kom på dypet med hverandre.

Gruppen av entusiaster i Vest-Telemark og Røldal, som i 2007 gav ut boka:

"Fann eg dei stigar - " Pilegrimsvegen frå Vest-Telemark til Røldal, med undertittel: Ei kulturhistorisk vegbok, de må ha tenkt som registreringskontoret i Roncesvalles, pilegrimer kan være både sportslige, kulturelt interesserte og religiøst engasjerte.

I boka er det på vel 250 sider samlet utrolig mye informasjon, om pilegrimsveien fra Seljord til Røldal. Una Høydal har redigert boka og hun har hatt mange lokale medarbeidere med seg. På 1990-tallet ble det tatt et initiativ mellom lokale historielag i Vest-Telemark og historisk interesserte personer i Røldal, om å få gjenåpnet den gamle veien mellom Seljord og Røldal, som pilegrimsvei på linje med pilegrimsveien til Nidaros. I 2003 ble den første vandring arrangert, senere er dette blitt en tradisjon med lokal støtte fra sokneråd og historielag underveis.

Tradisjonen med vandring til Røldal har røtter fra 1200-tallet, da kirken ble bygget. Veiene førte til Røldal både vestfra og nordfra, men det er fra Vest-Telemark fornyelsen er kommet lengst. Det undergjørende krusifikset

i Røldal, som gav legedom, er datert til 1250. Reformasjonen kunne ikke stanse pilegrimene. I 1572 kom biskop Jens Skjelderup i Bergen med en advarsel mot "vanbruk" av krusifiksene i Fana og Røldal. Men helt fram til midt på 1800-tallet fortsatte vandringene, tross en sterk advarsel i 1835 mot å oppholde seg i Røldalskirken jonsoknatt.

At Røldal har vært mål for mange, og høyt aktet som pilegrimsmål vitner den rike samling av kirkekunst som er bevart fra Røldalskirken. Det er sannsynlig at dette er gaver fra folk som valfartet til pilegrimskirken. Krusifikset er fremdeles på plass i kirken, men det meste av inventaret er nå utstilt på Kirkehistorisk avdeling av Historisk museum i Bergen, mens noe er på Oldsaksamlingen ved Universitetet i Oslo. I Bergen er det to fløyer av et 1200-talls alterskap, en alterfrontale som er en tretavle med en malt framstilling av lidelseshistorien og korsfestelsen.

Denne er datert til 1340. Videre er det en messehagel, og tre statuer, en av Maria, en av Olav og en av Mikael, opprinnelig sto disse på kirkens sidealtere.

Etter tradisjonen var det ved kirken "en hel mængde krykker og trækodser til knæer og albuer osv, som verkbrudne mennesker skal have efterladt sig, efterat de vare helbredede ved berøring af det gamle krucifix".

Disse finnes ikke nå, sitatet er fra 1860-årene.

Veiboka til Røldal, åpner for at vandreren kan bli godt kjent med veien over fjellet, både i fortid og nåtid. Boka åpner med fagartikler om natur og naturhistorie, geologien er beskrevet, plantelivet, og ikke minst hvordan fjellet er brukt som bindeledd mellom øst og vest. Veibyggingen begynte så smått i middelalderen, og i 1704 kom kravet om ridevei over Haukelifjell.

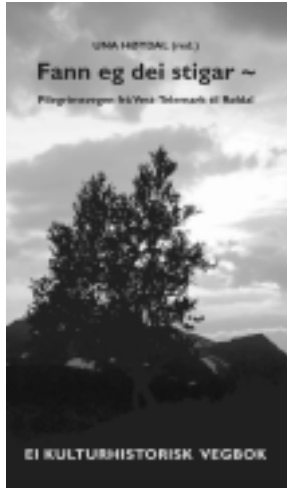
Røldal var markeds plass fra gammel tid, kanskje er det grunnen til kirkebygging her, som et strategisk utgangspunkt i kristningen av bygdene?

Veiboka tar for seg pilegrimsveien bit for bit, i ni kapitler, mens to kapitler forteller hvordan en kan komme inn på veien fra andre bygder, som Kviteseid og Dalen. I hvert kapittel er ruten beskrevet, fulgt av kart, og mulige overnattingssteder er nevnt, sammen med andre praktiske opplysninger. Men det viktigste stoffet er opplysningene om tradisjonene langs

ruten, kirkene i hver bygd, personer som har satt spor etter seg, historiske minnesmerker underveis og særlige landskapsdetaljer. Boka har en mengde bilder, og innimellom diktperler som gir fortrolighet med historie og folk. Veien stiger mot fjellet gjennom Vinje, og fra dalene fører veien inn på fjellet som både har gitt ressurser til generasjoner og utsatt faren folk for risiko under ferdsløst høst og vinter. Et avsnitt av boka gir plass til daglige meditasjoner for vandrere, men hele boka viser levekår og forvaltningsansvar i denne del av skaperverket.

I tillegg til veiboka er kartene for pilegrimsveien utgitt som eget hefte, i et hendig format til å ha med i lommen.

Lokalt i Røldal har en gruppe de siste årene arbeidet fram et forprosjekt for et pilegrimssenter ved kirken. Det er viktig med et godt tilrettelagt lokalt mottagerapparat, som både kan formidle gode løsninger for å ivareta vandrerne som kommer, og som også kan invitere til stillhet og gudstjenester i kirken for pilegrimene. Bjørgvin bispedømme har tatt opp temaet om hvordan de kan ta vare på den kirkelige kulturarven bispedømmet forvalter. Ved siden av Røldal, er Selje, Kinn, Borgund og Moster noen av de viktige middelalderminner i bispedømmet. Det meste skjer lokalt, men samlet betyr det en skatt av historie som gir bispedømmet identitet. Gjennom bygninger og steder er kulturarven synlig i landskapet, men arven består også av opplevelser og vandring, som til Røldal. Det betyr at en må forholde seg til arven på ulikt vis, gi de gamle kirkene liv eller legge til rette for vandring slik som veiboka fra Telemark er et viktig hjelpemiddel til.

Skoleelever på vandring er blitt en del av trosopplæringen flere steder. Slik i Lærdal, i Eidfjord med Jakobskirken fra 1309 og ikke minst i Røldal. Her kan elever på en aktiv måte oppleve hvordan folk før dem søkte rettledning og trygghet i troen.

Røldal-tradisjonen er et økumenisk felleseie; middelalderkirken har en ubrutt tradisjon fra katolsk tid. I dag ser vi mer fellesskapet mellom kirkene, enn forskjellene og bruddet ved reformasjonen.

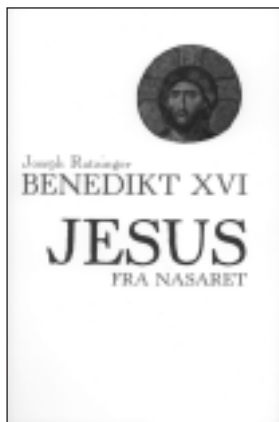
Pilegrimsvandring åpner for en enklere livsstil, noe som mange lengter etter å finne en modell for. På vei mot Santiago er det lagt til

rette med herberger som gir en seng, en dusj og kjøkkenmuligheter. Landsbyene har billige pilegrimsmenyer, slik at vandreridealet med lite bagasje kan oppfylles. Det er en utfordring pilegrimsmiljøet i vårt høykostland prøver å finne løsninger på, for å gi alle muligheter til å bli vandrere.

Foran en ny sommer med muligheter for å vandre til et av de mest tradisjonsrike pilegrimsmål vi har i Norge, er boka Una Høydal i Seljord og hennes medarbeidere har laget, en perle av en veileder.

*Knut A. Knudsen
prost i Hardanger og Voss prosti*

Nå i billigutgave!

Joseph Ratzinger - Pave Benedikt XVI

JESUS FRA NASARET

Fra dåpen i Jordan
til forklarelsen på berget

”Kristusfromheten gjør sterkt inntrykk på meg. Paven trer meg i møte som en mann som er glad i Jesus.” (Professor Oskar Skarsaune til VL)

Kr 198,-

Luther Forlag

Besøk oss på: www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

Thomas Berbom, Sjur Isaksen og Ernst-Modest Herdieckerhof

3. søndag etter pinse

1. juni 2008

Prekentekst: 1 Korinterbrev 1, 26-31*

Vi kastes ut i en brevttekst denne første søndagen i juni måned. Og det er spennende! Kanskje velger du en temapreken denne søndagen. Det kan handle om både Korint, Paulus, helliggjørelsen, rettferdiggjørelsen og ikke minst Guds kall. Salmeboken glir lett opp på salme 301 Lovsyng vår Herre, 493 Ein fin liten blome og 402 Opna hjartans dør.

Til dagen

For 3. søndag etter pinse har etter andre rekke kallet, eller "kallelisen til Guds rike" som tema-tikk. Begge tekstrekkene er opptatt av å fortelle om hvordan Gud kaller. I evangelieteksten (Luk. 19,1-10) hører vi beretningen om lille Sakkeus som ble vinket ned fra treet han satt i av Jesus, for så å bli løftet opp igjen til omvendelse og tro. Også GT-teksten (5 Mos 7,6-8) har utvelgelsen som tema, og tar opp utvelgelsen av det hellige folk. Paulus selv er stadig opptatt av kallelisen. Ikke så rart kanskje når han i hovedsak skriver sine brev til unge, nyetablerte menigheter der stadig flere kom til i fellesskapet.

Paulus og Korint

Det kan være nyttig, og ikke minst svært spennende, å hente frem litt historie om Korint på Paulus tid. Kort kan her nevnes: Korint var en av oldtidens storbyer. Byen var blitt rasert av romerne på grunn av et opprør i år 146 f. Kr. og lå i ruiner i hele 100 år. Først år 46 f. Kr. ble den bygget opp igjen og den nye befolkningen bestod hovedsakelig av romerske soldatveteraner. Befolkningen var sammensatt både nasjonalt og i språklig henseende. Den hellenistiske kultur sto sterkt. Byen var en livlig handelsby, havneby og ble etter hvert beryktet for sin usadelighet. Paulus selv kom trolig til Korint i år 50. Han ble lenge i byen, først i ett og et halvt år (Apg. 18,11) og senere også enda en god stund. Om grunnleggelsen av menigheten i Korint kan man lese i Apg. 18.

Det er noe spesielt levende ved 1. Korinterbrev. Det er et personlig skrevet brev fra Paulus til en menighet som han selv hadde stiftet og stadig hadde omsorg for. Vi møter hele veien den menighet brevet er skrevet til. Således får vi et unikt møte og innlevende kunnskap om en av de første kristne menigheter. Brevet kan sees som aktuell kristendomsundervisning, og brevets teologiske innhold er av samme art

som i flere av Paulus brever, for eksempel Romerbrevet. I Korinterbrevet finner vi igjen teologiske temaer og uttrykk som "lemmer på Kristi legeme" (Rom 12,4. 1 Kor.12,14.), "i Kristus", "helliggjørelse", "Guds rettferdighet", "forløsning" m.fl. Vi møter i Korinterbrevene den eldste kristne forkynnelse, den som etter hvert utvikles og utformes til de kristne trosbegreper som vi den dag i dag forholder oss til. Vi finner blant annet spor av alle ledd i vår trosbekjennelse i dette brev! Den konkrete bakgrunnen for brevet er imidlertid at Paulus har fått høre om hendelser i byen som gjør ham urolig. Det er trolig ryktene om usedelighet som har nådd ham. Paulus utfordres også fra den unge menigheten med en rekke spørsmål som han vil svare på. (7,1).

Hovedbegrep i teksten

Paulus taler om hvem som er kalt (v. 26). Kallet, *klésis*, er den måten Gud kalte dem på. Gud innbyr til sitt fellesskap, til sitt rike. Ser de seg selv i speilet skjønner de at det ikke var på grunn av deres sosiale rang eller intellektuelle forutsetninger at de ble kalt til Guds rike. Nei, sier Paulus "... det som går for å være uforstandig i verden, utvalgte Gud seg" (v. 27). Dette gjentar Paulus tre ganger i ulik form og understreker at det var for å sette dem som mente de var noe, på plass og gjøre dem "til skamme" (v. 27.)

Når Paulus taler om rettferdighet (v. 30) retter han denne rettferdigheten mot noe vi kun har i Kristus. "Dere er hans verk ved Kristus Jesus" (v. 30). Dette er et begrep som Paulus stadig benytter, og verbet finnes bl.a. i 6,11 med samme innholdsmenting som her. I Kristus har vi fått ta del i den rettferdighet han har gjennom Guds frelsesverk.

Begrepet helliggjørelse (v. 30) forekommer i denne formen, *hågiasmós*, kun i dette brevet. Det er de troende som får bære denne "tittelen" - hellige (1,2; 6,1-2; 14,34 m.fl.) Da de troende har mottatt Guds rettferdighet har de gjennom dette blitt gjort hellige. I Romerbrevet (Rom. 6,19-22) taler Paulus tydelig om dette.

Det begrep som her brukes om forløsning *apolytrosis*, (v. 30) ble gjerne brukt i sammenheng med at slaver kunne bli kjøpt fri. Paulus bruker begrepet for å peke tilbake på Kristi frelsesverk (Rom. 3,24), men på samme tid

løfter han også blikket for å skue mot Kristi gjenkomst. (Rom. 8,23).

I siste vers (v. 31) viser Paulus til Jeremia 9,23 f. Bultmann sier at "den grunnleggende synd er selvhedelse, eller ønske om å bli lagt merke til. Det er bare når vi innser at vi ikke kan gjøre noe og at Gud kan og vil gjøre alt at den virkelige religion begynner. Livets mest forbløffende faktum er at det er mennesker som innser sin egen svakhet og sin egen mangel på visdom som til slutt er sterke og vise."

Bakvendtland

Paulus fremhever at størsteparten av den kristne menighet for det meste bestod av enkle og ydmyke mennesker. Man vil imidlertid misforstå Paulus dersom man tror at menighetene i den første tid bare bestod av slaver. Vi har mange nedtegnelser på at også folk fra samfunnets høyeste rekker ble kristne. Dionysios i Areopagosrådet for eksempel (Apg 17,34), Sergius Paulus som var stattholder på Kreta (Apg 13,6-12), Korints regnskapsfører Erastus (Rom 16,23) for å nevne noen. Likevel vet vi også at det på Paulus tid var over seksti millioner slaver i keiserriket, og at loven så på disse nærmest som "verktøy" og langt fra ga dem menneskelig verdighet. Kristendommen ga mennesker som ble betraktet som ting, verdigheten tilbake! Kristendommen ga dem tilhørighet til et større fellesskap. Den ga dem som ikke eide noen anseelse selvrespekten tilbake. Den som ikke hadde noe liv, fikk gjennom troen evig liv.

Gud tenker annerledes enn oss!

Gud tenker annerledes enn oss. Det er godt! I våre liv har vi ikke så lett for å skille vesentlig fra uvesentlig. Vi imponeres av det høylytte, det som gjør mest av seg. Vi setter ofte store skiller mellom Kong Salomo og Jørgen hattemaker.

Men i Guds historie med oss er det annerledes. I Guds verden kan det som er lite bli snudd til det største. I Guds verden kan de som føler seg små og puslete bli forvandlet og løftet opp. I Guds verden kan det som vi ikke i dag så lett forstår, plutselig bli synlig for oss. Gjennom denne måten å kalle mennesker på viser Gud oss nåden alene. Det er derfor Guds rike blir et bakvendtland. Det som er

svakt og lite, gjør han sterkt og stort for å lære oss nådens dybde. Han gjør dårskap til kunnskap for å redde dem som tror (1. Kor. 1,18-21). Var det ikke det som skjedde da han kom til oss gjennom en fattig familie, født i en stall, død på et kors. Gjennom brød og vin og vann viser han sin nåderike kjærlighet. I møte med denne teksten skjønner vi hva sann kristendom dypest sett handler om. "Gjengjeld ikke ondt med ondt, eller skjellsord med skjellsord. Dere skal tvert imot velsigne" (1. Pet 3,9). Å snu ting på hodet er den kristnes kjennetegn. Gjennom dette forkynner vi at vi er kalt til et liv som er aldeles annerledes.

*Sei, ottast du ikkje i skogen stå gøymd
der skuggane tyngja deg må?
Å nei, for av Herren eg aldri vert gløymd,
til ringaste blom vil han sjå.*

THOMAS BERBOM

Fungerende sokneprest i Svelvik menighet

4. søndag etter pinse

8. juni 2008

Jes 65, 1-2; 1.Pet 5, 5b-11

Luk 15, 11-32

Arveopprør

Å lytte til menneskers livshistorier er en del av en prest hverdag. Mange av disse historiene er vakre, spennende, morsomme og svært inntrykksfulle. Mange av dem er også dypt tragiske. Særlig der bånd er brutt, søsken ikke snakker sammen, foreldre har avvist sitt barn. Eller omvendt. Og ofte har disse mindre vakre historiene sitt utspring i misunnelse og arveoppgjør. Det er også bakgrunnen for liknelsen om den bortkomne sønn. Den bortkomne sønn var trolig ikke det vi ville kalle en gjennomsnittlig sympatisk, litt naiv og eventyrlysten ung mann. Egentlig framstilles han som en grådig og uklok slask. "Pappa, det er litt kjedelig at du lever så lenge. Hadde det vært mulig å få ut arven min nå, på forskudd?" Når det da i tillegg er andre søsken inne i bildet, skjønner vi at det er duket for familiekonflikter og ondt blod. Dette er vanlig. Hver dag er det noen som klipper over bånd, bryter opp og drar, uten å se seg tilbake, av mange forskjellige grunner. De fleste får oppleve at liksom det er krevende å være *nær* sine nærmeste, er det også krevende å være *borte* fra sine nærmeste.

Far og mor

Liknelsens far er Bibelens Gud; det er ingen sensasjonell og omstridt tolkning. Men Far har noen overraskende kjennetegn. For det første at han lar barna sine gå. Gud holder ingen tilbake. Så mange ganger har jeg sett mennesker vokse ut av en trygg barnetro og inn i en avstand til Gud, der troen verken leves eller snakkes om. Gud lar det skje; friheten er menneskemerket, kjennetegnet. Så risikabelt er det å være menneske. Så smertefullt er det å være Gud. Vi *gjør* ikke rett i å gå bort fra det nære Gudsforholdet, men vi *får* rett til det. Og vår utferdstrang endrer ikke en millimeter av Guds vesen. Far er far, uansett hvor barna befinner seg. Sønnen er like til stede i Fars hukommelse og kjærlighet enten han arbeider ved siden av ham i familiebedriften eller sløser bort arven på nattklubber i Las Vegas.

For det andre er det et overraskende trekk ved Far at han løper. Ikke minst er dette et fremmed trekk i Orientens idealer, for eldre menn at han skulle løpe sønnen sin i møte.

I vår kulturkrets ville det for noen være lettere å gjenkjenne en mor i disse sider av foreldreskapet. I Jesu samtid ville imidlertid en referanse til moren i denne sammenheng være fremmed og upassende. Likevel er det naturlig å tenke at mor har en viktig plass i liknelsens imaginære fortsettelse. Det er også grunn til å tro at moren kunne ha en viktig plass i den bortkomnes lengsel og oppvåkning. Det er jo ikke Guds farskap denne liknelsen handler om, men de sider ved Guds kjærlighet som likner på foreldreskap. Gud er enda mye mer enn en far og en mor, men Jesus bruker det som er til disposisjon når Gud skal tegnes for vårt øye.

Barn

Hva kjennetegner barna i denne liknelsen? Det er 2 av dem, den hjemvendte og den hjemmeværende. Jeg lurer på hva som hadde skjedd om det var disse to som hadde møtt hverandre først, hvis Far og Mor tok en middagslur eller var på reise. Det kunne gått dårlig, slik det ofte går dårlig når en som tror seg verdig til noe mer enn han er, møter en som ikke engang tror seg verdig til det han er. Faren henter den ene opp til sann identitet: Du er mitt barn! Deretter henter han den andre ned til sann identitet: Du er mitt barn! Hos meg er dere elskede barn, verken mer eller mindre. Kanskje er dette den viktigste identitetsskapende faktor for den troende, viktigere enn kjønn, helse, alder, seksuell legning, familie, fremgang.: Jeg hører til en Gud som elsker meg.

Hva slags barn vil Gud ha? Eller hva slags barn vil jeg selv ha? De fleste av mine egne barn er inne i en intens utflytningsfase. Men de lar en del ting bli stående hjemme. De kommer stadig tilbake for kortere eller lengre tid. Jeg vil at de aldri skal slutte å komme tilbake. Kanskje er det slike barn Gud lengter etter å ha også. Ikke nødvendigvis mors eller fars beste barn, ikke nødvendigvis solskinnsbarn. Bare barn som aldri slutter å komme hjem.

Drageløperen

Liknelsen om den bortkomne sønn er en fortelling om frihet og tilhørighet. I romanen og filmen om Drangeløperen ble jeg fascinert av drageløpernes kamp mot hverandre. Så lenge snora mellom dragen og drageløperen var intakt, kunne dragene sveve høyt på himmelen og utføre sin vakre flukt. Den frihet man kunne tenke at det ville innebære å kutte snora, var helt illusorisk. Det var nettopp ved å kutte *motstanderens* snor at kampen ble vunnet. Der forbindelsen ble brutt, falt dragen til jorden. Den bortkomne sønn ble fri da han kom hjem, ikke da han reiste ut.

Tekst og budskap

Liknelsene i Luk 15 er ikke primært disippelundervisning, men snarere et gjensvar til fariseernes og de skriftlærdes kritikk mot Jesus. *Han vil forklare for sine motstandere hvorfor han tar i mot syndere og til og med spiser sammen med dem* (Hans Kvalbein: Godt budskap for fattige) Derfor er det også grunn til å la den hjemmeværende sønnen få sin del av oppmerksomheten, det er jo denne sønnen som representerer fariseernes holdninger. Den hjemmeværende sønnen "knurrer" slik de skriftlærde "knurrer". Desto mer interessant er det at Far også har trøstende ord til den eldste sønnen. "Bli med på festen; du hører selvsagt til her, for alt mitt er jo ditt!" Her kan vi lese en åpen dør til Guds rike også for de som Jesus i mange sammenhenger brukte harde ord mot.

Jesus gir i VI4-16 en grundig beskrivelse av den bortkomnes totale nederlag og fortapelse. Han ble ikke bare fattig av å ha det gøy med pengene sine. Han ble utstøvt og uren fordi han jobbet med urene dyr. Vendepunktet i fortellingen (v.17) knyttes til *å komme til seg selv*: Dette uttrykket har en opprinnelig betydning i retning av å besinne seg, angre og gjøre bot. I dagens autentisitetskultur er det nærliggende å antyde nye betydninger. Å komme til seg selv er å komme i takt med sin sjel eller å virkelig gjøre sin ytterste bestemmelse. Å komme til seg selv og å komme til Gud. Det rare er at det er 2 sider av samme sak. Augustin ber slik: "Lær meg å kjenne meg selv, så jeg kan kjenne deg" Vi blir oss selv fullt og helt i det å komme hjem, ta vår dypeste tilhørighet på alvor. Når jeg er nær meg selv, er jeg nær Gud. Når jeg er nær

Gud er jeg nær meg selv. Det viktigste i denne sammenheng er at den dype erkjennelse som plutselig slår inn hos den bortkomne fører til handling. Han reiser seg fra grisebingen, bryter opp og går hjem.

Måten sønnen kommer hjem på (v.20-24), later ikke til å ha stor innvirkning på velkomsten. Det er ikke så nøye *hvordan* han kommer, om han er veldig angrende, om han har stramma seg opp, om han er ydmyk, eller om han rett og slett bare er sulten. Det som betyr noe, er at han faktisk kommer hjem. Og det som betyr enda mye mer, er hvordan han blir tatt imot. Nå kan det hende at det å komme til Gud høres litt i overkant høytidelig ut for noen. Det er et religiøst språk. Men det kan kanskje likne litt på det å gå i kirken. De vi skal preke for på søndag, er kommet til Guds hus. Altså er de kommet til Gud. Her handler Gud; her er Gud til stede; her deler han seg ut, til små barn, til unge og gamle. Det er ikke så nøye hvordan de kommer, om de er angrende og bortkomne sønner eller døtre, om de har pynta seg, om de er ydmyke, om de kom av gammel vane, eller om de rett og slett var invitert i barnedåp. De er her. De er kommet til Gud. Det er min dype overbevisning at de da også er kommet hjem.

Nå var det jo en bror til i denne fortellingen (v.25-32). En som ikke hadde tatt ut arven, en som jobba trofast på farsgården, og som ikke helt taklet at den hjemkomne broren hans fikk så mye oppmerksomhet. Det er forståelig. Det skjer i de fleste familier. Arv og søskenskap er følsomme greier. Også for hjemmевærende, kirkevante, trofaste og tjenende Guds barn, prester inkludert, går det an å komme på avstand fra seg selv og fra Guds favnende kjærlighet. Ingen av oss kan si: Jeg har kommet til meg selv; jeg har kommet til Gud, engang for alle. Gang på gang på gang må Jesus minne de av oss som er såkalt innenfor, at vi er minst like avhengig av den samme tilgivelse og av den samme bevegelse inn til oss selv og inn til Gud.

Prekensnisse

Gudslengsel og Guds lengsel

Vår gudslengsel er

- ofte varierende i intensitet
- ofte famlende i sin retning
- ofte usikker i sin tillitt

Guds lengsel er

- alltid først
- alltid lidenskapelig drevet av kjærlighet
- alltid uten betingelser

PS: I mitt arbeid med denne liknelsen står jeg i stor gjeld til avdøde John Steinar Jacobsen. Les om mulig hans tekstgjennomgåelse i 11/1996

LYKKE TIL!

SJUR ISAKSEN
Universitetslektor, MF

5. søndag etter pinse

15. juni 2008

Prekentekest: Joh 8,2-11

Sak 7,8-12a, Rom 2,1-4

1. "No comment":

"No comment", sier politikeren som konfronteres med en ubehagelig sannhet - "Dette vil jeg ikke kommentere" Det samme sier forhandlingslederne når de skal ha pause i meglingen i forbindelse med lønnsoppgjør. "Dette her vil jeg ikke kommentere" synes også å være holdningen til en del av de viktige teologiske kommentarer over evangeliet når vi kommer til dagens bibelord (f.eks. Bultmann). Dette hjelper imidlertid ikke oss så veldig mye når kirken likevel har sagt at vi skal preke over Johannes 8,2-11.

Men saken er at teksten neppe er skrevet av Johannes. Det er det allmenn enighet om. Selv den såkalte "bibeltro" delen av norsk kirkeliv må medgi at teksten ikke finnes i de eldste utgavene av evangeliet. Den kom sannsynligvis inn en gang på 200-tallet. En allmenn akseptert del av Bibelens kanon blir den ikke før på 400-tallet.

2. Historisitet:

Når alt det er sagt kan vi ikke se bort ifra at perikopen virkelig er en av de store perlene i Bibelen. Teksten er ikke bare vakker komponert, men har også hatt stor innflytelse, både på vår teologi og på vår rettskultur.

Forfatteren - hvem det nå måtte være - forteller om en hendelse som sier noe om et sentralt punkt i Jesu lære - kjærligheten som er størst og viktigst. Den samsvarer godt sammen med en del synoptiske fortellinger om Jesu liv (særlig Lk 7, 36-50). Og sånt sett er det godt mulig at den refererer til en ekte hendelse i Jesu liv - muntlig overlevert, opprinnelig ved siden av den bibelske kanon.

Tematisk handler det hele om dom og forømmelse, og det er nok derfor at teksten havnet akkurat der vi finner den i dag. Dette tema møter oss både i kapittel 7 og 8. Samtidig sier begge kapitlene noe om hvem Jesus egentlig er: Han er Messias (kap7) og han er verdens lys (kap8,12). "Hvem er Jesus?" Nettopp dette spørsmålet handler vårt bibelord om. Jesus presenterer seg selv som den

barmhjertige dommer, en dommer som møter oss med kjærlighet - i motsetning til menneskelige dommere. Fortellingen om kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd er ment som et eksempel til etterfølgelse for Jesu kirke - selv om realiteten ofte har sett annerledes ut.

2. Dagen:

Kollektbønnen legger an tonen når den beskriver Gud som en rettferdig og barmhjertig dommer. Så rettes fokus på oss og menneskelig dømmeskye og smålighet som kan overvinnes av kjærligheten. Vi oppfordres til i solidaritet å hjelpe hverandre videre på veien til det endelige mål.

Lesetekstene følger opp. I Sakarja 7 etterspør Gud selv rettferdige dommer samt godhet og barmhjertighet hos menneskene, men profeten slår fast at menneskene ikke ville høre. Derfor måtte de ta imot Guds vrede.

Rom. 2 peker på at ikke noe menneske er uten skyld overfor Gud; derfor kan ingen heve seg over en annen uten å bli dømt selv.

Kvinnen:

Hun sier nesten ingen ting under hele hendelsesforløpet. Likevel er det henne alt dreier seg om. Hun har tråkket over en grense, og det aksepterer ikke samfunnet med de religiøse lederne i spissen. Vi vet ikke mye om denne damen, annet enn at hun er tatt på fersk gjerning. (Hva med mannen egentlig? Det trengs to for å bryte et ekteskap!) Noen har fått tak i henne og fører (sleper) henne til Jesus. Om hun var prostituert, eller om hun bare hadde vært sammen med en mann hun ikke var gift med, vet vi ikke. Det er for så vidt ikke vesentlig, for målet for anklagerne var nok vel så mye å sette Jesus til veggs som det å få dama dømt. Poenget er at kvinnen har brutt loven, og derfor skal hun dømmes. Men hun forblir for det meste passiv i situasjonen som oppstår rundt henne.

3. Anklagerne:

Fariseerne og de skriftlærde mener at de har en god sak. Alt er klart, og vi hører heller ikke om at noen er uenig med anklagen. Men for forfatteren av teksten er ikke dette hovedsaken. Han beskylder anklagerne for å ha en annen

agenda: Målet er å bringe en ubehagelig motstander til taushet.

Det er lett å lage en karikatur av fariseerne. Men i teorien de har beste hensikter; de ønsker å leve etter Guds vilje. Derfor tror de at det er best å holde seg unna alt som Guds lov forbyr. Samtidig representerer fariseerne en ur-menneskelig holdning som vi kan se overalt, ikke minst i våre egne menigheter. De representerer en holdning som nok er lagt dypt inn i våre gener: Svart-hvitt-tenkning, fordømmelse og blindhet for egne feil. Og ikke minst er de representanter for det som til en hver tid er "den riktige holdningen". Men hva med mine egne feil? Hva med mine egne synder? De er lett å glemme når egoet er full selvrettferdighet og dobbeltmoral.

Fra våre egne menigheter, men også fra samfunnet for øvrig, vet vi at den verste synden gjerne er den som jeg selv ikke strever med, og de største skandalene handler fremdeles om sex. Kriminelle handlinger som virkelig skader samfunnet på alvor derimot, og som holder hele nasjoner nede i fattigdom og krig, har langt ikke den samme skandalefaktor. Økonomiske "synder", grådighet og korrupsjon har ført til større katastrofer og ført langt flere i "ulykke" enn all verdens samleier. Misforstå meg rett: Jeg forsvarer ikke ekteskapsbrudd, men det finnes andre synder også, og de kan være vel så alvorlige, selv om de ikke er så synlige i media. Det er lett å se seg blind på sex.

4. Jesus:

Det er satt opp en felle for Jesus. Motstanderne vil henge ham ut som falsk profet. Han skal kommentere en åpenbar sak. Loven er klar, hva sier så du? Dersom han hadde avvist dommen eller skriftens autoritet, kunne han selv blitt avvist som vranglærer. Hadde han gitt støtte til fariseerne, hadde han mistet troverdighet når han taler om Guds grenseløse kjærlighet. Jesus nøler med å svare. Det sies ikke noe om hva han skriver inn i støvet, men hele situasjonen kan minne om Jer.17,13, der det sies at alle som vender seg bort fra Gud, skal bli skrevet opp. Etter hvert kommer et uventet svar: "Den som er uten synd, kan kaste den første stein". Mao.: Kvinnen er riktignok skyldig, men det er også dommerne hennes.

Indirekte sier Jesus her det samme som han sier i Lk 6,37: "Døm ikke, så skal dere ikke bli dømt!" Svaret gjør tydeligvis inntrykk: Alle forsvinner; den eneste dommeren som er igjen, er Jesus selv, men hans dom er annerledes: Er det ingen som har dømt deg? Da gjør ikke jeg det heller. "Gå bort å synd ikke mer". Med tanken på kvinnen og Jesus tolker Augustin denne hendelsen slik: Til slutt er det to som står igjen: Hun som trenger barmhjertighet, og barmhjertigheten. Barmhjertigheten tar ikke alvorret fra synden, men den frikjenner synderen og gir muligheten til et nytt liv.

5. Mulige salmer:

Inngang: 064

Hovedsalme: 699

Før preken: 338

Etter preken: Amazing grace (ingen av de norske versjonene - 061 og 331 - slår etter min mening originalen)

Før nattv.: 440

Under nattv.: 091 og/eller 050

Slutt: 709

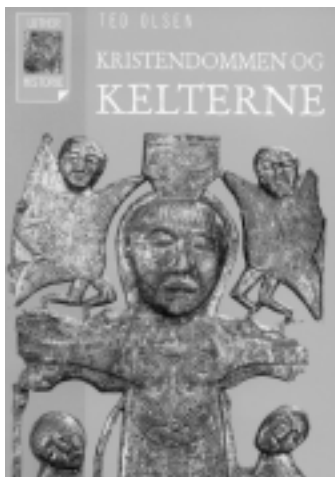
ERNST-MODEST HERDIECKERHOF
Spr., Skårer

Ted Olsen

KRISTENDOMMEN OG KELTERNE

Ny bok i serien Luther Historie!

En spennende og lærerik innføring i kelternes kultur og religion med særlig henblikk på kristen tro, knyttet opp til fortellingen om keltiske menn og kvinner fra ulike tidsepoker. Vakkert og fargerikt illustrert. En flott måte å lære historie på.

Kr 178,-

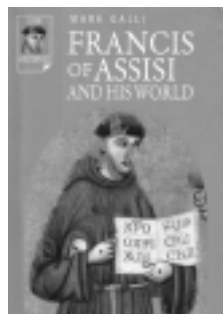
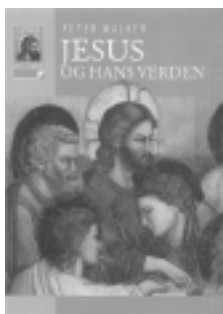
Peter Walker
Jesus og hans verden

Mary Cuninham
Troen i den bysantinske verden

Mark Galli
Frans av Assisi og hans verden

Graham Tomlin
Luther og hans verden

Andre bøker i serien Luther Historie

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

SØKERE

Stavanger bispedømme

Søkere til stilling som sokneprest i Dalane prosti med Lund og Heskestad sokn som særskilt arbeidsområde. Det er 3 søkere til stillingen.

Ragnhild Synnøve Lied, f. 1978

Sverre Elgvin Lied, f. 1977

Knut Svenning, f. 1960

LEDIGE STILLINGER

Hamar bispedømme

Ledig stilling som sokneprest i Sør-Østerdal prosti med tjenestested Elverum og Heradsbygd.

Se fullstendig utlysning www.nav.no eller www.kirken.no/hamar. Det er ønskelig med elektronisk søknad. Orientering om dette ligger på hjemmesiden. *Søknadsfrist 5.5.08.* Ta kontakt på telefon 62 55 03 50 for nærmere informasjon.

Tunsberg bispedømme

Ledig stilling som kapellan i Nord-Jarlsberg prosti med Svelvik sokn som særskilt tjenestested.

Svelvik sokn ligger i nordre Vestfold med grense mot Drammen og Sande kommune.

Svelvik er en ett-sokns kommune med 6.500 innbyggere. Svelvik ligger ved Drammensfjordenes innløp og er en by med lange tradisjoner for sjøfart, men i dag er det hovedsakelig noe industri og fruktdyrking som utgjør næringslivet. Svelvik ligger 25 minutter fra Drammen, og svært mange pendler til Drammensområdet for sitt daglige arbeid.

Svelvik har tre kirker. Hovedkirken er Svelvik kirke (1859) med forordnede gudstjenester hver 2. søndag. Berger kirke (1895) og Nesbygda kirke har forordnede gudstjenester hver 4. søndag. Prestegjeldet betjenes av to prester (sokneprest og kapellan), kantor, sekretær (56%), 2 kirketjener/kirkegårdsarbeider og kirkeverge. Kapellannen vil normalt ha tjenesteuke hver 3. uke. Fra august regner vi med at den nye tjenesteordningen vil være innført i prostiet, og prostiprest vil være på plass.

Det er et godt samarbeidsmiljø i staben. Kirkekontoret ligger sentralt i sentrum. Menigheten har også et eget menighetshus (gammelt

bedehus) der mange av aktivitetene for barn og ungdom foregår, samt møter og menighets-samlinger.

Det er fire barneskoler og en ungdomskole i kommunen, sykehjem og omsorgsboliger. Det er et godt samarbeid mellom skoler, barnehager og kirken i Svelvik, og det gjennomføres skole- og barnehagegudstjenester til jul og påske. Samarbeidet med kommunale virksomheter er også godt.

Menigheten kjennetegnes ved en stor kontakflate med byens innbyggere. Folkekirken står sterkt i folks bevissthet, noe som vises i god oppslutning om konfirmasjon, dåp og andre tilbud som kirken arrangerer for ulike aldersgrupper. Menighetsrådet har som sitt hovedsatsningsområde "frivillighet med økt engasjement for omsorg og plass for alle".

I menigheten er det mange frivillige som gjør en stor innsats i menighetens aktiviteter. Det er dessuten et stort engasjement i menigheten for å skape gode møteplasser slik at barn og ungdom og yngre familier kan finne sin plass i det kirkelige fellesskap. Menigheten understreker sitt behov for en prest med lyst til og erfaring med arbeid blant barn og ungdom.

Kapellanen har i dag et utvidet kateketisk ansvar med sin hovedoppgave knyttet til planlegging og administrasjon av arbeidet blant barn, unge og konfirmantarbeidet, samt kontakt med skoler og barnehager. Menigheten driver i dag en hverdagsskole, familiespeidergruppe, barnekor, konfirmantarbeid med weekend, MILK og lederkurs, Ten Sing, samt ungdomssamlinger som Dataparty.

Det er boplikt knyttet til stillingen. For bruk av bolig svares husleie etter fradragsregulativets bestemmelser. Presteboligen er kommunalt eid og ligger ca. 2 km fra sentrum i enden av en blindvei i barnevennlige og landlige omgivelser. Boligen er på to etasjer. Første etasje rommer entré, stor stue, spise-stue, kjøkken, bad og to soverom. Kjelleren har ett soverom, kjellerstue, toalett, vaskerom og fyrrom. Boligen har gjennomgått flere oppussinger. Den har stor opparbeidet tomt med gressplen, lettstelt hage, og dobbel garasje. Det kan forventes alminnelig innvendig oppussing i samråd med den som tilsettes.

Øvrige opplysninger

Målformen i kommunen er bokmål. Søkere må opplyse om de behersker begge målformer. Tunsberg bispedømme gir sine medarbeidere tilbud om arbeidsveiledning (ABV). Stillingen lønnes i stillingskode 0922 kapellan, lønns-penn 48-66 i Statens lønnsregulativ. Pensjons-innskudd. Endelig lønnsfastsettelse ved egen prosedyre etter tilsetting. Øvrige godtgjøringer, rettigheter og forpliktelser som til enhver tid gjelder for prestskapet. Nærmere bestemmelser om tjenesteoppgaver for stillingen kan fastsettes av bispedømmet etter gjeldende prosedyre.

Samlivsform kan bli vektlagt.

Søkerens navn vil normalt bli offentliggjort. Anmodning om å få sitt navn unntatt offentlig-het, må begrunnes.

Opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til prost Harald Bryne, 33086364/99022267, evt. Tunsberg bispedømmekontor, 33354300.

Tilsetting skjer på de vilkår som til enhver tid gjelder, og den som må tilsettes må rette seg etter;

- a) endringer i lover, tariffavtaler, reglement m.v. herunder spørsmål vedrørende tjenestebolig og boligfradag samt
- b) avgjørelser som kan influere på tjenestens gjøremål og tjenestedistrikt.

Søknad med m/CV og relevante attester, vitnemål og referanse sendes Tunsberg bispedømmeråd, Postboks 1253 Trudvang, 3105 Tønsberg innen 23. mai 2008.

Stavanger bispedømme

Prostiprest i Haugesund prosti.

Det er ledig fast stilling i 100 % som prostiprest i Haugesund prosti.

Haugesund prosti omfatter kommunene Haugesund, Utsira, Tysvær og Bokn. Stillingen som er ledig er primært knyttet til Vår Frelzers sokn. Dette skyldes at stillingen er sammensatt av eksisterende 50 % kapellanresurs og ny 50 % prostiprestresurs i Haugesund prosti. Følgende arbeidsoppgaver vil stå sentralt:

Ansvar for menighetsbygging i bydelen Skåredalen, som forventer stor utbygging og vekst i de nærmeste årene. Hovedansvar for konfirmantene i hele soknet sammen med andre ansatte, ansvar for skole/kirkekontakt med Skåredalen barne- og ungdoms- skole, og i en viss utstrekning også i forhold til de andre skolene. Enkelte gudstjenester/kirkelige handlinger må påregnes også i Vår Frelzers kirke og Røvær bedehuskapell. Det må også påberegnes noen tjenester i prostiet for øvrig. Han/hun inngår i beredskapsturnus for prostiet.

Menighetene i Haugesund by har de siste årene samarbeidet om konfirmanttilbudet. Det legges opp til en opplevels- og aktivitetsbasert læring. Mange av konfirmantene har valgt et idrettstilbud og deltar bl.a. på Action i regi av KRIK.

Arbeidet i Skåredalen planlegges av et menighetsutvalg der prostipresten er medlem. Gudstjenestene, som avholdes ca hver 3. uke, planlegges av utvalget. Likeså strategi og annen programplanlegging for å gi nye og gamle beboere i bydelen tilbud om barnearbeid og cellegrupper. Frivillige medarbeidere står for tilrettelegging av lokalet i flerbrukshallen ved Skåredalen skole, og de har også det praktiske ansvaret under gudstjenestene. Microklubben er ett av tilbudene til barn ved siden av speiderarbeid både for småspeidere og storspeidere. Høsten 2007 ble det startet opp et barne- og spelkor.

Det arbeides med lokaliteter for menighetsarbeidet. Behovet for eget lokale er stort, både til gudstjenestene og til andre aktiviteter. Dette året er det 84 konfirmanter i Vår Frelzers menighet. De som hører til Skåredalen, har undervisningen rett etter skoletid.

En stor utfordring for den som går inn i

denne stillingen vil være å bygge opp en menighetsidentitet gjennom en utadrettet virksomhet, der en forsøker å inkludere så mange som mulig fra den stadig voksende befolkningen.

Prostipresten er med i de ukentlige stabsmøtene i Vår Frelzers menighet og har kontor i samme fløy i menighetshuset som den øvrige staben. Bemanningen i soknet er pr i dag i tillegg til den utlyste stillingen: Sokneprest, administrasjonsleder, kantor, diakon, kirketjener (50 %), og prosten er menighetsprest i 50 %.

Det søkes etter en prest som er motivert og engasjert i strategisk tenkning i forhold til menighetsbygging og med visjoner og vilje og evne til å videreutvikle arbeidet i Skåredalen med særlig vekt på aktiviteter blant barn og unge.

Haugesund kommune har 32956 innbyggere. Det bor 11227 innbyggere i Vår Frelzers sokn, hvorav 9150 er medlemmer i DnK. Byen har et rikt kulturliv og nærhet til flotte naturområder. I menigheten er det 1 barneskole, 1 ungdomsskole, 2 barne- og ungdomsskoler og 2 videregående skoler.

I 2007 hadde menigheten 108 gravferder, 31 vigslar, 82 konfirmanter og 119 dåp.

Det er godt samarbeid mellom menighetene i byen. Sentralbordtjeneste, regnskaps- og kirkebokføring er lagt til felles kontor, der også kirkeverge og prost er lokalisert.

Det er ikke knyttet boplikt til stillingen.

Menigheten vil kunne være behjelpelig med å finne bolig/leilighet ved behov.

Målformen er bokmål.

Stillingen lønnes i stillingskode 1537 prostiprest, ltr. 48-66 i statens lønnsregulativ.

Vanlige regulativmessige godtgjørelser. Skyss og telefongodtgjørelse etter offentlige satser. Pensjonsinnskudd.

Tilsetningen skjer på de vilkår som til enhver tid gjelder, jfr. tilsetningsreglementet, og den som tilsettes må rette seg

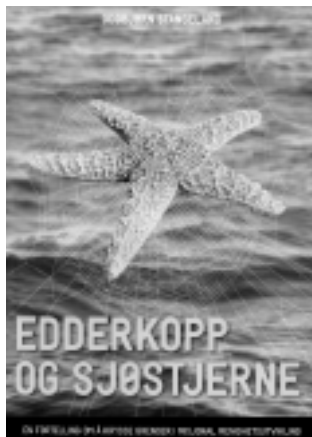
- etter endringer i lover, tariffavtaler, reglement m.v. samt
- avgjørelser som kan influere på tjenestens gjøremål, særskilte samarbeidsområder og tjenestedistrikt.

Ved tilsetningen vil det dessuten bli lagt vekt på de særlige krav som stilles i utlysningsteksten.

Oddbjørn Stangeland

EDDERKOPP OG SJØSTJERNE

En fortelling om å krysse grenser i misjonar menighetsutvikling

Både i Norge og internasjonalt ønsker Areopagos å fremme misjonar kirke-tenkning og menighetsutvikling, og knytte det opp mot en fornyelse av kristen spiritualitet. Oddbjørn Stangelands bok forener dette på en radikal og spennende måte. Ved å knytte refleksjonen til sin egen vandring og til fortellingen om menighetsplantingen Bærland, får Stangeland både engasjerte teologer og menighetspraktikere til å lytte, bli berørt - og kanskje også beveget? Ta og les.

Tore Laugerud, Areopagosprest

Det Norske Misjonsselskap har gått sammen med Den norske kirke om å være folkekirke i Norge på friske måter, i nye områder og i møte med konkrete målgrupper. Nå kan vi høste lærdom av egne hjemlige erfaringer. I en ærlig og nyansert fortellerform møter vi her to av disse menighetene og får et inspirerende bidrag til samtalen om hva misjonar menighetsutvikling kan bety på norsk.

Vidar Mæland Bakke

Leder for NMS' Nettverk for menighetsplanting og menighetsutvikling

DAWN Norge har i femten år arbeidet med menighetsplanting og multiplisering av fellesskap i Norge. Vi ønsker å skape møteplasser på tvers av kirkesamfunn og organisasjoner for gjensidig læring, visjon og trening til å plante nye menighetsfellesskap geografisk, kulturelt og etnisk. Framveksten av profilmensigheter gir håp om en ny misjonsoffensiv i Den norske kirke.

Øivind Augland, daglig leder i DAWN Norge

Kr 198,-

Nyhet!

Ellen Merethe Wilkens Finnseth

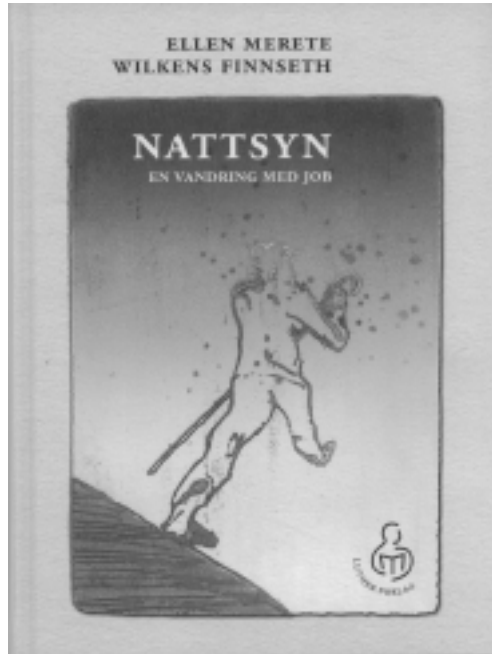
NATTSYN

En vandring med Job

Det finnes tider da Jobs taktløse rop er den eneste mulige form for bønn. Og en bønn er det. Annerledes enn andre bønnen, liksom nattsynet er en annerledes sans, en sans vi ikke oppdager før alle andre lyskilder er sløknet.

Job tar oss med inn i virkelighetens dypeste skoger, i et krevende og ugjestmildt terreng. De færreste går inn dit frivillig. Men noen ganger er dette mørket ikke til å komme utenom. Det finnes kanskje ikke mange blant oss som skriker høyt og uhemmet ut slik Job gjorde; likevel - erfaringen av det store raset, det som tar med seg alt vi kjente og snur opp ned på alt vi trodde vi forsto, erfaringen som gjør at man kunne skrike høyt midt på gaten, midt under en gudstjeneste - den erfaringen er ikke langt borte...

For den som selv blir kastet inn i mørke landskap er Job en medvandrer å slå følge med. Han er kjentmann i dette terrenget...midt i hans inderlige klage trækkes stier opp som vi kan gå på, vi som kommer etter.

Kr 198,-

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av praktikumsrektor Halvor Nordhaug, professor Harald Hegstad, prost Jan otto Myrseth og kapellan Sunniva Gylver.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk, og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 525,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 650,- pr. år.
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr. 500,- +mva
2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 900,- +mva
3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1500,- +mva
4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1500,- +mva
5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr. 2000,- +mva
6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 2500,- +mva
7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 4000,- +mva

ISSN 0332-5431

